

usul gereği

Bu kitap, modern Ermenice şiirin en önemli temsilcilerinden olan Zahrad'ın (Zareh Yıldızcıyan) kedilerle ilgili şiirlerini bir araya getiren bir seçkidir. Genişletilmiş bu ikinci baskı, ilk baskıdan farklı olarak yedi ilave şiir içermektedir. Çocukluğundan itibaren kedileri çok seven, aile ocağından başlayarak onyıllar boyunca kedi besleyen Zahrad'ın eseri olan kedi çizimlerine de yer verilen kitap, hayata karşı bilgece ve muzipçe bir duruşu olan şairin içindeki insan ve kedi sevgisinin sanatsal yansıması olarak değerlendirilebilir. Kitabı, Zahrad'ın Türkçe basılan diğer kitaplarının da çevirmeni olan Ohannes Şaşkal'ın önsözünü sunuyoruz.

yayıncının notu

հրատարակչատան կողմէ

Այս գիրքը ընտրանի մըն է, որ ի մի կը բերէ արդի հայ քերթողութեան կարեւորագոյն ներկայացուցիչներէն Զահրատի (Զարեհ Եալտըզճեան) կատուներու վերաբերեալ բանաստեղծութիւնները: Այս ընդլայնուած երկրորդ տպագրութիւնը՝ առաջինէն կը տարբերի՝ եօթը յաւելուած բանաստեղծութիւններ պարունակելով: Զահրատ, որ մանկութենէ սկսեալ կատու սիրած եւ ընտանեկան յարկէն ներս տասնեակ տարիներ շարունակ կատու խնամած է, ստեղծած է կատուի գծանկարներ ալ, զորս նոյնպէս կարելի է տեսնել այս գիրքին մէջ: Զահրատի՝ կեանքին հանդէպ ունեցած իմաստուն ու չարածճի կեցուածքին եւ մարդու ու կատուի հանդէպ իր մէջ ամբարած սիրոյ արձագանգն է այս հրատարակութիւնը: Գիրքը կը ներկայացուի Զահրատի թրքերէն Նախորդ հատորներն ալ թարգմանած Յովհաննէս Շաշքալի յառաջաբանով:

հրատարակութեան ու խմբագրութեան վերաբերեալ

Kediler

Çiğdem

Aras Yayincılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Kat 1
34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 243 06 02
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com

ARAS - ԱՐԱՍ 184

Kediler
Կատուներ
ZHRAD | ՋԱՀՐԱՏ

Çeviren | Թարգմանող
Ohannes Şaşkal | Յովհաննէս Շաշքալ

Yayıma Hazırlayan | Հրատարակութեան Պատրաստող
Rober Koptaş | Ռոպէր Քօփթաշ

Tasarım | Զեւատրող
Hulusi Nusih Tütüncü | Հուլիուսի Նուսիհ Թիւթիւնճիւ

Kapak Resmi | Կողքի Նկար
Zahrad | Զահրատ

© 2017 Aras Yayincılık | Արաս Հրատարակչութիւն

ISBN 9786055753924

Baskı | Տպագրութիւն
Sena Ofset

Sena Ofset: Yakuplu Mahallesi 194. Sokak Blok No: 1
İç Kapı No: 465 Beylikdüzü-İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46 / Sertifika No: 45030

İstanbul | Իսթանպուլ
Birinci Baskı: Mayıs 2017 | Ա տպագրութիւն Մայիս 2017
İkinci Baskı: Mart 2026 | Բ տպագրութիւն Մարտ 2026

ZAHRAD | ՉԱՅՐԱՍ

Kediler

Կատուներ

Ermeniceden çeviren | Հայերէնէ թարգմանող
Ohannes Şaşkal | Յովհաննէս Շաշքալ

Zahrad ve Anayis Yaldızcıyan
Cimbiz'la, Kinalıada.

Ջահրատ և Անայիս Եալտրզճեան
Շրմալըզի հետ, Գնալը կղզի:

ZAHRAD asıl adıyla Zareh Yıldızcıyan, 10 Mayıs 1924'te, İstanbul, Nişantaşı'nda dünyaya geldi. Babası Movses Yıldızcıyan, o daha üç yaşındayken veremden ölüncce, bakımını anne tarafından büyük babası Levon Vartanyan (Hacı Levon) üstlendi. Movses Yıldızcıyan hukukçuydu; baş tercümanlık yapmış; Babiâli'de, Hariciye Nazırlığı'nda danışman yardımcılığında da bulunmuştu. Zahrada, 1941-42 döneminde Pangaltı Mıkhitaryan Lisesi'nden mezun oldu. Üniversite giriş sınavıyla Eczacılık Fakültesi'ni (o zamanlar Eczacılık Okulu) kazandı. Burada bir yıl okuduktan sonra tıbbı geçti. Üç yıl devam ettiği İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni de yarıda bıraktı. Yaz tatillerinde ilaç deposunda, kâğıtçıda, noterde, tıbbi malzeme kuruluşunda çalıştı. Askerlik görevini 1948-1949 döneminde yedek subay olarak tamamladıktan sonra kravat ticaretine başladı. Mayıs 1994'te, işten el çekinceye kadar kemer imalatıyla, hırdavatçılıkla ve son olarak da zincir ticaretiyle uğraştı. 1963'te, hayatının sonuna dek birlikte olacağı Anayis Antreasyan'la evlendi.

İlk şiiri 1943'te, Vahram Sarkisyan Dzovag yönetimindeki *Jamanak* gazetesinin edebiyat sayfasında okuyucuyla buluştu. Bu tarihten sonra, çoğu *Marmara*'da olmak üzere birçok dergi ve gazetede şiirleri yayımlandı: *Jamanak*, *San*, *Nor san*, *Nor or*, *Carakayt*, *Hantes mışaguıyti*, *Yerçanıg darekirk*, *Şoğagat*, *Kulis*, *Surp Pırgiç*, *Nor tar* bunlardan bazılarıdır. İstanbul dışında ise, *Pazmaveb*, *Karun*, *Antasdan*, *Ahegan*, *Şırag*, *Miutyun*, *Hay indanik* gibi yayınlarda şiirleri basıldı.

Pangaltı [Mıkhitaryan] Lisesi'nden Yetişenler Derneği'nin yayın organı *San* dergisini uzun süre yönetti. Derneğin kurucu üyeleri arasında yer aldı. *Marmara* gazetesinin edebiyat-sanat sayfasının ve aynı zamanda İstanbul Ermeni Patrikhanesi'nin yayın organı *Şoğagat*'ın ve irili ufaklı birçok yayının yayın kurullarında bulundu. İlk kitabı *Medz kağakı* (Büyük Şehir), Getronagan Lisesi'nden Yetişenler Derneği tarafından 1960 yılında yayımlandı. Onu, 1968'de, kendi yayını *Kunavor sahmanner* (Renkli Sınırlar) adlı kitapçık izledi. 1971'de ise Pangaltı Lisesi'nden Yetişenler Derneği tarafından *Pari yergink* (İyi Gökyüzü) yayımlandı. Yine 1971'de, Paris'te, Yerepuni yayınevinde modern şairler dizisi içinde, şiirlerinden bir seçkiye yer verildi. 1976'da ise, Paris'te bulunan "Ermeni Sanatını Geliştirme Derneği (Katra)" *Ganañç hoğ'u* (Yeşil Toprak) yayımladı. Ermenistan Sovyet Yazarlar Yayınevi, *Büyük Şehir* kitabından yapılan bir seçkiyi, Aleksandr Topçıyan editörlüğünde, 1978'de yayımladı. Bu dönemlerde İngilizceye çevrilmiş iki kitabı vardır: *Gigo Poems* (Kaliforniya,

Fresno, 1969, Çeviren: Prof. Agop Hachikyan) ve *Selected Poems* (Kanada, 1974, Çeviren: Ralph/Raffi Setian).

Uzun bir aradan sonra yeni kitabı İstanbul'da 1989'da, Alek Manukyan Kültür Vakfı'nın katkılarıyla, *Meg karov yergu karun* (Bir Taşla İki Bahar) adıyla ve Rober Haddecıyan'ın önsözüyle çıktı. 70. yaş günü 1994'te, İstanbul'da, Tiflis'te ve Erivan'da kutlandı. Aynı yıl, Pangaltı Lisesi'nden Yetişenler Derneği onun Gigo şiirlerini *Dzur nsdink Gigo khosink* (Eğri Oturalım Gigo Konuşalım) adlı bir kitapta topladı. 1995'te İstanbul'da, Alek ve Mari Manukyan Kültür Fonu'nca, *Mağ mı çur* (Bir Elek Su) adlı kitabı yayımlandı.

Nisan 1997'de Halep'e davet edildi, adına bir jübile hazırlanmıştı. Aynı zamanda, Halep Üniversitesi tarafından düzenlenen Ermeni-Arap Şiir Festivali'ne katıldı. Takip eden günlerde, 19 Nisan 1997'de, Beyrut'ta bulunan Lübnan Ermenileri Edebiyat Çevresi'nin öncülüğünde adına bir saygı gecesi düzenlendi. Söz konusu edebiyat çevresi, şairin Beyrut ziyareti anısına, onun *Bir Taşla İki Bahar* adlı yapıtının yeniden basımını gerçekleştirdi.

Ekim 1997'de, resmi bir davetle, şair Yeğişe Çarents'in 100. yıl jübilesi münasebetiyle Erivan'da düzenlenen kutlamalara katıldı. Şiirlerinden bir seçki 1998'de Ermenistan'da, *Arants khaçi arants kari khaçkar* (Haçsız Taşsız Haçkar) adıyla Aydın Morigyan editörlüğünde yayımlandı

75. yaş günü, 1999'da, Sahakyan Lisesi'nden Yetişenler Derneği öncülüğünde, *Zahrad 75 daregan* (Zahrad 75 Yaşında) adında bir kitap ve onuruna düzenlenen bir geceyle kutlandı. Yine 75. yaş günü, Ermenistan Yazarlar Birliği'nce düzenlenen bir törenle kutlandı. Zahrad burada, Movses Khorenatsi nişanı ile onurlandırıldı.

Şiirlerini Şubat 2001'de *Dzayrı dzayrin* (Ucu Ucuna) ve 2004'te *Çurı baden ver* (Su Duvardan Yukarı) adıyla iki kitapta topladı.

10 Mayıs 2004'te, İstanbul Ermenileri Patriği Mesrop Mutaşyan himayesinde, 80. yaş gününe ithafen düzenlenen kutlama gecesinde Patriklik madalyası ile onurlandırıldı.

2006 yılında, Aras Yayıncılık, Zahrad'ın yayımlanmış bütün kitaplarını, çeşitli ekler ve geniş bir özgeçmişle birlikte, Ardaşes Margosyan'ın editörlüğünde, *Panasdeğdzutyunner* (Şiirler) adıyla iki ciltte topladı.

Zahrad, 21 Şubat 2007'de hayata veda etti. Naaşı Şişli Ermeni Mezarlığı'na defnedildi. Ölümünün birinci yılında, mezarının üzerine, Mühendis Hrayr Ğazaryan ve Mimar Vazken Barın tarafından düzenlenmesi yapılan bir mezar taşı yerleştirildi. Şairin bir şiirinin kazınmış olduđu mezar taşının üzerinde, Heykeltraş Erol Sarafyan tarafından yontulan büstü de yer alıyordu.

Ölümünden önce kaleme aldığı ve *Titumi ham* (Kabak Tadı) adıyla yayımlamayı düşündüğü şiirleri, Aras Yayıncılık tarafından 2009'da kitaplaştırdı. 1940'lardan ölümüne kadarki sürede kitaplarına girmemiş, dergilerde ve dosyalarda kalmış, eski ya da yeni, kayda değer şiirleri ve az sayıdaki düzyazıları yine Aras tarafından ve Ardaşes Margosyan editörlüğünde, *Andib tertıs* (Yayımlanmamış Sayfam) adıyla, 2012'de bir kitapta toplandı.

Zahrad'a ilişkin makaleler, inceleme, araştırma yazıları, kendisine yazılmış mektuplar gibi belgeleri kapsayan bir kitap da, 2012'de, *Jamanak* (Zaman) gazetesi yayını olarak, Sevan Değirmenciyan'ın editörlüğünde *Yeger em gertam aysbes voru inç* (Böyle Gelmiş Böyle Giderim Kime Ne) adıyla yayımlandı. 2022'de ise Zahrad'ın kitaplarına girmemiş erken dönem şiirlerinden bir seçki *Mışuşen antin* (Sisin Ötesinde) adıyla Aras Yayıncılık tarafından yayımlandı.

Pek çok şiiri Ohannes Şaşkal tarafından Türkçeye çevrildi ve altı kitapta toplandı:

Yağ Damlası, İyi Şeyler Yayıncılık tarafından 1993'te (İkinci baskısı 2000'de); *Yapracığı Gören Balık*, Belge Yayınları tarafından 2002'de; *Işığını Söndürme Sakın*, Adam Yayıncılık tarafından 2004'te; *Ferah Tut Yüreğini* 2015'te, *Bambaşka Bir Bahar* 2020'de ve *Bi' Âlem Gigo* 2024'te Aras Yayıncılık tarafından yayımlandı.

Şiirleri Koharig Ğazarosyan, Sirvart Karamanuk, Misak Torosyan, Ardaşes Agoşyan, Vomank müzik grubu (İstanbul); Ara Garmiryan (Kanada); Berc Türabyan (New York); Sebuhan Apkaryan (Kıbrıs); Armen Boyamyan, Rupen Altunyan ve Vahram Tatigyan (Erivan) tarafından bestelendi.

Zahrad'ın eserleri 22 dile çevrildi. Yaşamı boyunca pek çok ödül ve madalya ile onurlandırıldı; dünyanın farklı köşelerinde adına çok sayıda saygı etkinliđi düzenlendi.

Սւշւնչարժւ 142 նւարալ
մւկկանւնա, Բւր Բաժնա ԸւմԲւզ'ա.

Ուգոնճարճը 142 թիւ
խանույթիւ մէջ՝ ուրիշ
Ճըմարգի մը հետ:

ՉԱՐԳԱՏ բուն անունով Զարեհ Եալտրզճեան, 10 Մայիս 1924-ին ծնած է Պոլիս, Նշանթաշը թաղը: Հայրը՝ Մովսէս Եալտրզճեան երբ կը մահանայ թոքախտէ, իր խնամքը կ'ստանձնէ մօրենական մեծ հայրը՝ Լեւոն Վարդանեան (Հաճի Լեւոն): Մովսէս Եալտրզճեան իրաւագէտ էր, եղած էր աագ թարգման, ինչպէս նաեւ փոխխորհրդականի պաշտօն վարած՝ Բ. Դրան ու Արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ:

Զահրատ 1941-42 տարեշրջանին աւարտած է Փանկալթըրի Մխիթարեան վարժարանը: Համալսարանի մտից քննութեան արդիւնքին յաջողած է ընդունուիլ Դեղագործութեան դպրոց: Տարի մը հոն ուսանելէ ետք անցած է Ստանպուլի համալսարանի բժշկութեան ֆաքիւլթէն, ուր երեք տարի յաճախելէ ետք՝ կիսատ թողած է: Ուսանողական տարիներուն, ամրան արձակուրդներուն աշխատած է դեղերու պահեստի, թղթավաճառի, նոտարական գրասենեակի, բժշկական գործիքներու հաստատութեան մէջ: Զինուորական ծառայութիւնը կատարած է 1948-1949-ին, որպէս պահեստային սպայ: Ապա սկսած է փողկապի առետուորի: Մինչեւ մայիս 1994 թուականը՝ վերջնականօրէն հանգստեան կոչուիլը, զբաղած է գօտիի արտադրութեամբ, շինարարական նիւթերու վաճառականութեամբ եւ հուսկ՝ շղթայի առետուորով: 1963-ին ամուսնացած է Անայիս Անդրէասեանի հետ:

Առաջին բանաստեղծութիւնը հրատարակուած է 1943-ին, «Ժամանակ» օրաթերթի գրական էջին վրայ, զոր կը խմբագրէր Վահրամ Սարգիսեան Ծովակ: Այդ թուականէն ետք իր քերթուածները հրատարակուած են մեծ մասամբ «Մարմարա»ի, ինչպէս նաեւ «Ժամանակ», «Սան», «Նոր Սան», «Նոր Օր», «Ճառագայթ», «Հանդէս մշակոյթի», «Երջանիկ տարեգիրք», «Շողակաթ», «Քուլիս», «Սուրբ Փրկիչ», «Նոր Դար» եւ նման պարբերականներու էջերուն: Քերթուածներով աշխատակցած է նաեւ Հայաստանի ու սփիւռքի մամուլին, որոնցմէ են «Բազմավէպ», «Գարուն», «Անդաստան», «Ահեկան», «Շիրակ», «Միութիւն», «Հայ ընտանիք» ելն:

Երկար ժամանակ վարած է Մխիթարեան սանուց միութեան «Սան» պարբերականը: Եղած է յիշեալ միութեան հիմնադիրներէն: Մաս կազմած է «Մարմարա» օրաթերթի գրական-գեղարուեստական էջերու, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ հայոց պատրիարքութեան «Շողակաթ» հանդէսի եւ նման մեծ ու փոքր պարբերականներու խմբագրակազմերուն:

Առաջին գիրքը՝ «Մեծ քաղաքը», 1960-ին հրատարակուած է Կեդրոնական սանուց միութեան կողմէ: 1968-ին իր միջոցներով տպագրած է «Գունատր սահմաններ»ը:

1971-ին Մխիթարեան սանուց միութիւնը հրատարակած է «Բարի երկինք»ը: Նոյն թուականին Փարիզի մէջ, «Էրեբունի» հրատարակչութիւնը արդի հայ գրողներու ստեղծագործութեանց շարքին տեղ տուած է Լաւե Զահրատի քերթուածներէ ընտրանիի մը: 1976-ին, Հայկական արուեստը զարգացնելու միութիւնը՝ ՔԱԹՐԱ, Փարիզի մէջ ի լոյս ընծայած է «Կանանչ հող» ժողովածոն: Սովետական Հայաստանի գրողներու միութիւնը 1978-ին հրատարակած է Զահրատէն ընտրանի մը՝ «Մեծ քաղաքը» խորագրով, խմբագրութեամբ Ալեքսանդր Թովչեանի: Այդ շրջանին անգլերէնի թարգմանուած են իր ստեղծագործութիւններէն ոմանք եւ հրատարակուած երկու անջատ հատորներով՝ Gigo Poems (Քալիֆորնիա, Տրեզլօ, 1969, թարգմանիչ՝ փրոֆ. Յակոբ Խաչիկեան) եւ Selected Poems (Քանատա, 1974, թարգմանիչ՝ Ռաֆֆի Սեթեան):

Երկար ժամանակ անց, Պոլսոյ մէջ, 1989-ին հրատարակուած է իրմէ Լոր հատոր մը՝ «Մէկ քարով երկու թռչուն» խորագրով՝ «Ալէք Մանուկեան» մշակութային հիմնադրամի Լպաստով եւ Ռոպէր Հատտէճեանի Լախաբանով:

Զահրատի ծննդեան 70-ամեակը 1994-ին Լշուած է Պոլսոյ, Թիֆլիսի եւ Երեւանի մէջ: Նոյն տարին, Մխիթարեան սանուց միութիւնը հեղինակին Կիկոյով բանաստեղծութիւնները ամփոփած է «Ծուռ Լստինք Կիկօ Խօսինք» հատորին մէջ: 1995-ին «Ալէք Մանուկեան» մշակութային հիմնադրամը Պոլսոյ մէջ հրատարակած է «Մաղ մը ջուր» ժողովածոն:

Ապրիլ 1997-ին հրաւիրուած է Հալէպ, ուր կազմակերպուած է յոբելէնական ձեռնարկ մը: Միաժամանակ մասնակցած է Հալէպի համալսարանին կազմակերպած Հայ-արաբական բանաստեղծական փառատօնին: Յաջորդող օրերուն, 19 Ապրիլ 1997-ին, Պէյրութի Հայ գրական շրջանակին Լախաձեռնութեամբ իրեն ի պատիւ սարքուած է մեծարումի երեկոյթ մը: Յիշեալ գրական շրջանակը, բանաստեղծին Պէյրութ այցելութեան առթիւ, վերահրատարակած է «Մէկ քարով երկու գարուն» հատորը:

Հոկտեմբեր 1997-ին, ընդառաջելով պաշտօնական հրաւերին, մասնակցած է Եղիշէ Չարենցի ծննդեան 100-ամեակի տօնակատարութիւններուն: 1998-ին իր բանաստեղծութիւններէն

կազմուած ընտրանի մը՝ «Առանց խաչի առանց քարի խաչքար» խորագրով տպագրուած է Հայաստանի մէջ, Այդին Մորիկեանի խմբագրութեամբ:

75-ամեակը նշուած է Սահակեան սանուց միութեան նախաձեռնութեամբ՝ «Զահրատ 75 տարեկան» գրքոյկով եւ իրեն ի պատիւ սարքուած երեկոյթով մը: 75-ամեակը նշուած է նաեւ Հայաստանի գրողներու միութեան կողմէ: Զահրատ Երեւանի մէջ պարգեւատրուած է Հայաստանի «Մովսէս Խորենացի» պետական շքանշանով:

Հեղինակը իր բանաստեղծութիւնները ամփոփած է 2001-ին հրատարակուած «Ծայրը ծայրին» եւ 2004-ին հրատարակուած «Զուրը պատէն վեր» ժողովածոներուն մէջ:

10 Մայիս 2004-ին, հովաորութեամբ Մեսրոպ Բ. պատրիարքի, նշուած է Զահրատին 80-ամեակը հեղինակը այս առթիւ սարքուած երեկոյթին պարգեւատրուած է պատրիարքական շքանշանով:

2006-ին «Արաս» հրատարակչութիւնը հրատարակեց Զահրատի երկերու լիակատար երկհատոր ժողովածոն՝ «Բանաստեղծութիւններ» խորագրով, յաւելուածներով ու հեղինակին ընդարձակ կենսագրականով՝ խմբագրութեամբ Արտաշէս Մարկոսեանի:

Զահրատ մահացաւ 21 Փետրուար 2007-ին: Իր մարմինը ամփոփուած է Շիշլիի Ազգային գերեզմանատան մէջ: Մահուան առաջին տարելիցին իր շիրմին վրայ կառուցուեցաւ դամբարան մը, որու հեղինակներն էին ճարտարագէտ Հրայր Ղազարեան եւ ճարտարապետ Վազգէն Պարըն: Կիսանդրին քանդակուած էր քանդակագործ Էրօլ Սարաֆեանի կողմէ:

Նախքան իր մահը գրած է «Դդումի համ» խորագրով հրատարակել փափաքած բանաստեղծութիւնները 2009-ին կողքի մը տակ հաւաքուեցան ու տպագրուեցան «Արաս» հրատարակչատան կողմէ: 1940-ականներէն մինչեւ իր մահը գիրքերէն դուրս մնացած, հանդէսներու կամ թղթածրարներու մէջ մոռցուած, հին կամ նոր, նշանակալից բանաստեղծութիւններն ու հազուագիտ արձակ էջերը նոյնպէս «Արաս» հրատարակչատան կողմէ ու Արտաշէս Մարկոսեանի խմբագրութեամբ 2012-ին առանձին հատորով մը հրատարակուեցան «Անտիպ թերթ» խորագրով:

Զահրատի նուիրուած յօդուածները, ուսումնասիրութիւնները, քննադատական էջերը, իրեն ուղղեալ նամակները եւ այլ վաւերաթուղթեր 2012-ին հրատարակուեցան «Եկեր

եմ կ'երթամ այսպէս որու ինչ» խորագրով, որպէս հրատարակութիւնը «Ժամանակ» օրաթերթի, խմբագրութեամբ Սեւան Տէյիրմենճեանի: Զահրատի վաղ շրջանի անտիպ բանաստեղծութիւններէն ընտրանի մը 2022ին, հրատարակուեցաւ «Մշուշէն անդին» խորագրով, «Արաս» հրատարակչութեան կողմէ:

Զահրատի կարգ մը բանաստեղծութիւնները թրքերէնի թարգմանուած են Յովհաննէս Շաշքալի կողմէ եւ ամփոփուած վեց հատորներու մէջ՝ Yağ Damlası, «Իյի Շէյլեր» հրատարակչութիւն, 1993, (Բ հրատարակութիւնը՝ 2000-ին), Yapracığın Gören Balık, «Պեկէ» հրատարակչութիւն, 2002-ին, Işığın Söndürme Sakın, «Ատամ» հրատարակչութիւն, 2004-ին, Ferah Tut Yüreğini, 2015-ին, Bambaşka Bir Bahar, 2020-ին, Bi' Âlem Gigo, 2024-ին «Արաս» հրատարակչութիւն:

Զահրատի բանաստեղծութիւններու բառերով երգեր յօրինած են Գոհարիկ Ղազարոսեան, Սիրվարդ Գարամանուկ, Միսաք Թորոսեան, Արտաշէս Ակօշեան, Ոմանք երաժշտային խումբը (Պոլիս), Արա Կարմիրեան (Քանատա), Պերճ Թիրապեան (Նիւ Եորք), Սեպուհ Աբգարեան (Կիպրոս), Արմէն Պոյամեան, Ռուբէն Ալթունեան, եւ Վահրամ Թաթիկեան (Երեւան):

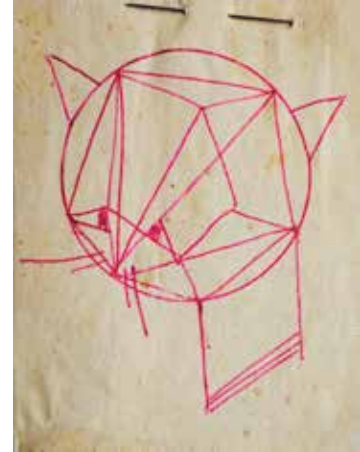
Զահրատի ստեղծագործութիւնները թարգմանուած են 22 լեզուներու: Հեղինակը պարգեատրուած է մրցանակներով ու շքանշաններով, իրեն ի պատիւ աշխարհի չորս ծագերուն սարքուած են բազմաթիւ ձեռնարկներ:

ŞİİRSEL VE GÖRSEL HALLERİYLE ZAHRAD'IN KEDİLERİ ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

Zahrad, usta bir şair olmanın yanı sıra "kedisever" bir insan; kedilerle, olduğu günden bir yakınlık içinde. Kedi beslenen bir evde büyümüş. Gerçi, her kedi beslenen evde büyüyen "kedisever" olacak değil. Yine de, Zahrad'ın kedi beslenen bir evde büyümüş olmasının, onun "kedisever" olmasında, dolaysız ve belirleyici bir rol üstlenmiş olduğu aşikâr...

Zahrad'da, kendini bildi bileli var olan "kedi sevgisi", sıradan bir sevginin ötesinde, aile içinde ve küçüklükten, aileden sayılan ev ve sokak kedileriyle bir arada, olağan bir yakınlığın ifadesi olarak biçimlenmiştir. Öyle ki, sıradan olmadığı kadar, sonradan kurulmuş bir dostluk ilişkisi de değildir ondaki sevgi; kendi doğal seyri içinde olgunlaşmış, marazi olmayan derin bir gönülden bağlılıkta anlatımını bulur. "Samatya İstasyonu" şiiri bu bakımdan özel bir öneme sahip: Ailenin o derece doğal bir üyesidir ki "kedi", Zahrad, şiirinde, henüz dünyada olmadığı bir geçmiş zaman kipinde, anne tarafından aile efradını bir arada betimlerken, evin ünlü kedisi Jondor'u da dahil eder tabloya, dışta bırakmazlık edemez. Dahası, onu, bir başka şiirinde, "Jondor"da anıtlştırır bile. Evcilleşerek dünyanın hemen her bölgesine yayılmış bulunan, geniş ve farklı coğrafyalarda ve farklı birçok dilde *cat / chat / lıwunni (gadu) / gata / gato / gatto / kat / katt / katze / kot / kotka / katta / kit...* gibi ya da *pisik / pisica / pisi / pussy / pussycat...* gibi türdeş ya da benzer isimlerle tanımlanmış olan Kedi (Lat. *Felis Catus*), insanlar tarafından o derece kabul görmüş ya da kendini kabul ettirmiştir ki, evde ya da sokakta beslenen hayvanlar içinde ön sırada yer aldığı muhakkak. Yüzyıllar boyu süregelen bu serüvende, insan-kedi ilişkisi, mekân ve zaman içerisinde değişe dönüşe, muazzam bir toplumsal-kültürel birikim yaratmıştır dünya uygarlık tarihinde. Tanrı sayıldığı antik Mısır'daki kedi başlı Sfenks heykelleriyle, piramitlerin duvarlarını süsleyen kutsal kedi resimlerinden günümüze, her zaman sanatın ve sanatçının gündeminde olmayı da başarmıştır "Kedi", bu özel yaratık!

Zahrad da "Kedi"leri dert edinmiş bir şair olarak, can dostu ev ve sokak kedilerini taşımıştır şiire, kimi zaman kedi metaforu ile insan

dostlarını da.... Elinizde tuttuğunuz kitapta, türlü halleriyle “kedi”nin bizzat özne alındığı ya da rol oynadığı, rol biçildiği şiirleri bulacaksınız. Jondor, Piçon, Maymun ve Kontes, adına şiir yazılmış kediler; Zahrad’ın gözde kedileri, karakteristik özellikleriyle iz bırakmış, sıradışı kediler... Ayrıca, bir kısmının adı şair tarafından konmuş olan Cımbız, Dola, Şeyla, Aerobik / Arap, Periş [Perişan’dan], Gağlık (Aksak), Pıskhunk (Kusmuk – tüyelerinin alacalı, kirli sarı renginden dolayı) gibi daha nice özgün, ev ve sokak kedilerini de saymadan geçmek olmaz. Kim bilir hangi şiirde, onların hangisinden söz edilmekte? Bilmek mümkün değil!.. Benim merak ettiğim, “Bir Kedinin Hatıra Defterine” şiirinin, metafor içermiyorsa eğer, hangi kediye yazıldığıdır!

Öğrencilik yıllarında kaleme aldığı “kedi”ye dair şiirler, henüz işin başındayken de Zahrad’ın ne kadar güçlü bir şair olduğunun kanıtı. “Kedi ve Köpek” şiiri değme şaire taş çıkartan, usta işi bir fabl. “Kedi”nin çocuk gözüyle yansıtıldığı, kitaplarında yer almayıp, gazete sayfalarında kalmış olan “Kedimiz” ve “Hırsız Kedi” adlı şiirleri de öyle. Özellikle “Hırsız Kedi”, farklı biçimiyle, şiirin olanaklarının ustaca kullanıldığı, ritmi, tınısı, dengesi, mizahi dozu iyi ayarlanmış, kedi psikolojisinin başarıyla yansıtıldığı bir şiir...

Kısa olduğu ölçüde vurucu “Hacı Bekir” şiiri, yine bir çocuğun bakış açısından, minicik bir yürekteki o kocaman “kedi sevgisi”nin en saf anlatımı olmalı...

Dikkat edilecek olursa, Zahrad, “sözel” kadar “görsel” olanı da önemseyen bir şair. Güçlü anlatım beceri ve tekniğinin yanında anlattıklarının esaslı şeyler olması, onların, okuyucunun belleğinde

görsellik kazanıp somutlaşmasına da neden olur. Şiirleri, belki de bu yüzden, irili ufaklı birer öyküsel anlatıdır. Daha ileri gidip, onun soyut nitelikler taşıyan şiirlerinin bile, duyuşal derinlikleri nispetinde, okuyucunun hayal gücünü tutuşturarak görsel çağrışımlar uyandırdığını söylemek yadırgatıcı olmaz. “Şairlik Dediğin” adlı şiiri bunun iyi bir örneği...

Bir de çizer yanı var Zahrad’ın, pek bilinmeyen. Şiire yöneldiği ilk gençlik yıllarında, çizimle de hararetle, bir o kadar ilgili... O dönemden kalan çizim ve eskizlerinde, daha ziyade, dolanımdaki

“ilk dönem Walt Disney çizim tarzı”nı öyküden desenler yaptığına tanık oluruz. Sözcülemi, “Hayvanlar Orkestrası” çizimi vardır onun; içinde kedinin olması sürpriz değil elbet... Sanırım, şiirde tutturduğu olağanüstü başarı, çizme edimini gölgelemiş olmalı ki, sonraları, çizmekten uzaklaştığı görülecektir. Uzun yıllar sonra, 1970’de, Fransız yazar Claude Aveline’in Mevcut Olmayan Kuş Portresi (Portrait de l’oiseau-qui-n’existe-pas) şiiri için çizdiği renkli ve soyut bir deseni, Paris’te Georges Pompidou Modern Sanatlar Müzesi’nde, aynı şiir için resamlara ısmarlanan öteki çizimlerle birlikte sergilenecektir. Söz konusu desen, şimdi, müzenin arşivinde tutulmakta... Ayrıca, Zahrad’ın, kâğıtlara ya da bez parçaları üzerine çizdiği, çiziktirdiği renkli kedi portreleri mevcut, bu kitabın sayfalarına serpiştirilmiş olan... Bildiğim, çizim adına, resim adına Zahrad’ın bütün yaratımları bu kadarla sınırlı. İlginç olan, ilk çizimlerini dışta tutarsak, öteki bütün çizimlerinde soyut ya da kübik / geometrik bir tarz benimsediği... Desenlerin hiç de acemice çizilmediği, aksine yabana atılmayacak kadar hünerli bir grafik-tasarımsal tarz yakalandığı düşünülürse, Zahrad’ın iyi-kötü donanımlı olduğu, zaman içerisinde çizme uğraşını pekâlâ sürdürerek kendini geliştirdiği, beceri kazandığı söylenebilir. Hepsini bir yana, asıl önemli olan, bir usta şairin, yakınlık kurduğu ev ve sokak kedilerini şiire taşımakla yetinmemesi, bütün samimiyetiyle çizgiyle de ifade etmeye çalışmasıdır. Sanırım, portrelerin estetik değerleri kadar, belki, onlardan daha fazla, Zahrad’ın bu değer bilirliliğidir onları kıymetli kılan...

Elinizdeki kitapta, Zahrad’ın kediyi ve dolaylı olarak insana dair göz kamaştırıcı şiirlerini ve desenlerini bulacaksınız. Onlar, aynı zamanda, neşeli, sevinçli, dokunaklı, hüznü ve çeheleriyle türlü çeşit kedilik ve insanlık hallerinin, yaşam tanıklıklarının göz yaşartıcı birer anlatımı da... Sanırım Zahrad’dan ve “Kedi”lerden daha öğreneceğimiz çok şey var!

Ohannes Şaşkal

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍԶ ԶԱՅՐԱՏԻ «ԿԱՏՈՒ»ՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ՝ ԻՐԵՆՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ՈՒ ՏԵՍՈՂԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆԵՐՈՎ Զահրատ վարպետ բանաստեղծ մը եւ միաժամանակ «կատուասէր» անձ մըն է. առաջին իսկ օրէն մերձաւորութիւն մը ունի կատուներուն հետ: Հասակ առած է տան մը մէջ, ուր կատու կը խնամէին: Թէեւ պայման չէ որ «կատուասէր» ըլլան բոլոր անոնք, որոնք հասակ կ'առնեն այն տուններուն մէջ, ուր «կատու կը խնամեն»: Յամենայնդէպս, ակնյայտ է որ Զահրատի «կատուասէր» ըլլալուն մէջ անմիջական եւ որոշիչ դեր մը ստանձնած է կատու խնամող տան մը մէջ հասակ առած ըլլալը...

«Կատուասիրութիւնը», զոր Զահրատ ունեցած է իմացական կեանքին ընթացքին, չէ ձեւաորոած որպէս հասարակ սէր մը, այլ որպէս արտայայտութիւնը սովորական մերձաւորութեան մը՝ ներընտանեկան ու ի տղայ տիոց, ընտանիքի անդամ նկատուող տան ու փողոցային կատուներուն հետ միասնաբար ըլլալու վիճակին: Այնպէս որ, ո՛չ միայն հասարակ չէ, նոյնիսկ ետքէն հաստատուած բարեկամական յարաբերութիւն մըն ալ չէ իր սէրը. իր բնական ընթացքով աճած ու սովորականացած, սրտանց հաւատարմութեան մը մէջ գտած է ինքզինք: Այս իմաստով յատուկ կարեւորութիւն մը ունի «Սամաթիայի կայարանը» բանաստեղծութիւնը: «Կատուն» ընտանիքին այն աստիճան բնական մէկ անդամն է որ՝ Զահրատ իր քերթուածին մէջ, երբ դեռ իր չճնաձ անցեալը բնութագրող ժամանակով մը կը նկարագրէ ընտանիքին մօրենական ճիւղը, տան հռչակաւոր կատուն՝ Ժօն տ'Օրն ալ կը դնէ նկարին մէջ, զայն դուրս չի ձգեր: Աւելին՝ զայն նոյնիսկ մէկ ուրիշ քերթուածով՝ «Ժօն տ'Օր»ով կ'արձանացնէ:

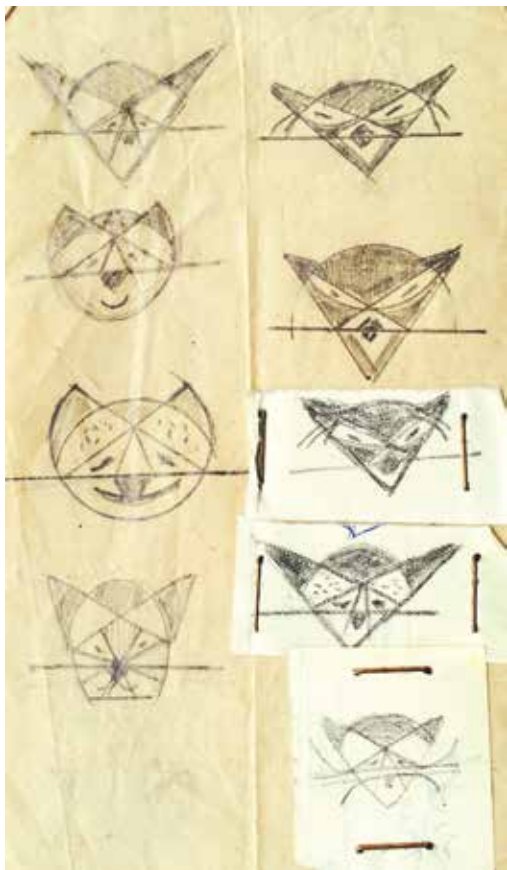
Ընտանեցած ու աշխարհի գրեթէ բոլոր անկիւնները տարածուած է կատուն (լատ. *Felis Catus*), որ տարբեր աշխարհամասերու ու բազմաթիւ լեզուներու մէջ յայտնի է *cat / chat / կատու (gadu) / gata / gato / gatto / kat / katt / katze / kot / kotka / katta / kit...* ելն. կամ փիսիկ / *pisci-ca / pisi / pussy / pussycat...* եւ նման անուններով: Մարդոց կողմէ այն աստիճան ընդունուած ու ինքզինք ընդունել տուած է որ անկասկած առաջին կարգը կը գրաւէ այն անասուններու ցուցակին վրայ, որոնք կը խնամուին տան մէջ կամ փողոցը: Դարերու անցեալ ունեցող այս արկածախնդրութեան ընթացքին, մարդ-կատու յարաբերութիւնը, վարյի ու ժամանակի մէջ փոփոխուելով, համաշխարհային քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ ստեղծած է

հանրային-մշակութային արտակարգ պաշար մը: Այս իրայատուկ արարածը՝ «Կատու»ն, յաջողած է միշտ ըլլալ արուեստի ու արուեստագէտի օրակարգին՝ սկսեալ աստուած մը որպէս ընկալուող հին եգիպտոսի կատուագլուխ Սփինքսի արձաններէն, բուրգերուն պատերը զարդարող սուրբ կատուներու պատկերներէն մինչեւ մեր օրերը:

Զահրատ, որպէս կատուներով մտահոգ բանաստեղծ մը, տան ու փողոցի իր սրտակից կատուները բերած է բանաստեղծութիւն, երբեմն իր մարդ բարեկամներն ալ՝ կատուի այլաբանութեամբ... Այս գիրքին մէջ պիտի գտնէք բանաստեղծութիւններ, որոնց մէջ «կատու»ներ՝ իրենց տարբեր վիճակներով, ենթակայ են կամ դերակատար ու դեր վերագրուող... Ժօն տ'Օր, Փիչոն, Մայմուն եւ Քոնթես. կատուներ՝ որոնց բանաստեղծութիւններ ձօնուած են: Զահրատի սիրելի կատուները, իրենց յատկանշական կողմերով տպատրուած, արտակարգ կատուներ... Պէտք չէ մոռնալ Նաեւ Նոյնիքն բանաստեղծին կողմէ կնքուած տան ու փողոցի իրայատուկ կատուները, ինչպէս՝ Շրմպըզը, Տոլան, Շէյլան, Աէրոպիք / Արապը, Փերիշը (Փերիշանէն), Կաղլիկը, Փսխունքը (երփնաւոր, դեղին ստեմներուն պատճառով)... Ո՞վ գիտէ, ո՞ր մէկ բանաստեղծութեան մէջ կը խօսուի իրենց մասին: Անկարելի է գիտնալ... Հետաքրքիր եմ գիտնալու, թէ «Կատուի մը յուշատետրին» քերթուածը, եթէ այլաբանական չէ, հապա ո՞ր մէկ կատուին ձօնուած է:

Աշակերտական տարիներուն գրի առած կատուներու վերաբերեալ բանաստեղծութիւնները կ'ապացուցեն, թէ Զահրատ որքան կարող բանաստեղծ մըն էր Նոյնիսկ ի սկզբանէ: «Կատուն եւ շունը» տաղանդաւոր գրչէ մը ելած առակ մըն է, որ ընտիր բանաստեղծի Նախանձը շարժէր թերեւ: Նոյնպէս գիրքերէ դուրս մնացած եւ մամլոյ էջերուն վրայ միայն ընթեռնելի «Մեր կատուն» եւ «Գող կատուն» բանաստեղծութիւնները, որոնք «կատու»ն կը պատկերեն դիտուած մանկական հայեացքով: Մանաւանդ տարբեր ձեւով մը գրի առնուած «Գող կատուն» բանաստեղծութիւնը կատուի հոգեբանութիւնը լաւագոյնս արտացոլող գործ մըն է, ուր յաջողապէս ի գործ կը դրուին քերթողական

արուեստին կարելիությունները, լաւ չափուած են կշռոյթը, հնչականութիւնը, հաւասարակշռութիւնը, երգիծանքին չափը...

Թէեւ կարճ, սակայն Նոյնքան ցնցող «Հաճը Պէքիր» քերթուածը, փոքրիկ սրտիկի մը մէջ ծուարած, խոշոր կատուասիրութեան ամենէն անմեղ մէկ արտայայտութիւնն է թերեւ՝ Նոյնպէս մանուկի մը հայեացքով...

Եթէ ուշադիր ըլլանք, կարելի է նկատել, որ Զահրատ բանաստեղծ մըն է, որ «տեսողական»ն ալ կը կարեւորէ «բանաւոր»ին չափ նկարագրելու տաղանդին ու ի գործ դրած միջոցին առընթեր, իր կերպաւորածներուն կարեւորութիւնը պատճառ կը դառնայ, որպէսզի անոնք ընթերցողի երեւակայութեան մէջ պատկերաւորութիւն մը ստանան ու շօշափելի դառնան: Թերեւս այս է պատճառը, որ իր քերթուածները մեծ ու փոքր հեքիաթային պատումներ են:

Նոյնիսկ կարելի է ըսել, թէ վերացական տարրեր պարունակող քերթուածներն իսկ, իրենց զգացական խորութեան համեմատութեամբ, կը հրդեհեն ընթերցողին երեւակայութիւնը ու տեսողական մակաբերումներու առիթ

կը դառնան: «Արուեստ քերթողական»ը ըսուածին լաւ օրինակն է...

Քիչեր ծանօթ են նկարիչ Զահրատին: Վաղ երիտասարդական տարիներուն, երբ բանաստեղծութեամբ կը զբաղէր, Նոյնքան հետաքրքիր էր նաեւ նկարչութեամբ...

Նկատելի է, որ այդ շրջանի գծագրութիւններն ու ուրումնկարները, աւելի շատ, կը հետամտին «առաջին շրջանի Ուոլթ Տիզլէյի գծագրումի եղանակ»ին: Զոր օրինակ, ունի «Կենդանիներու Նուագախումբը» անունով գծագրութիւն մը. անշո՛ւշտ, անակնկալ մը չէ կատուին ներկայութիւնը...

Կարծեմ, որպէս բանաստեղծ ձեռք բերած արտակարգ յաջողութիւնը ստուեր ածած է նկարելու տաղանդին եւ ան կամաց-կամաց հեռացած է նկարելէ: Տարիներ անց, 1970-ին, ֆրանսացի բանաստեղծ Քլոտ Ավելինի «Անգոյ թռչունի դիմանկարը» բանաստեղծութեան համար գծագրած գունաւոր ու վերացապաշտ գեղանկարը պիտի ցուցադրուէր Փարիզի «Ժորժ Փոմփիտու» արդի արուեստի թանգարանին մէջ՝ Նոյն քերթուածին համար գեղանկարիչներու պատուիրուած այլ նկարներու կողքին: Այս նկարը հիմա մաս կը կազմէ թանգարանի հաւաքածոյին:

Կան Նաեւ թուղթերու կամ քուրջերու վրայ գծագրած, սեւագրած կատուներու գունաւոր դիմանկարներ, որոնք ցանցնուած են այս գիրքի էջերուն... Ինչքան որ տեղեակ եմ, Զահրատի գեղանկարչական արտադրանքը սահմանափակուած է այսքանով: Հետաքրքրական է որ, բացի առաջին շրջանի նկարներէն, բոլոր գծագրումներուն մէջ որդեգրած է վերացապաշտ կամ խորանարդապաշտ / երկրաչափական ոճ մը... Սկսնակի գիծ մը չէ իրը, այլ ընդհակառակը՝ անանտեսանելի տաղանդով մը ձեռք բերած է գծանկարչական-գաղափարական իւրայատուկ ոճ մը. հետեւաբար կարելի է ըսել, թէ Զահրատ լաւ կամ գէշ պատրաստուած էր, ժամանակի ընթացքին գծագրելու զբաղմունքը շարունակած ու ինքզինք զարգացուցած էր: Միւս կողմէ կարելի է Նաեւ, որ տաղանդաւոր բանաստեղծ մը չէ բաւականացած իրեն մտերիմ տան կամ փողոցի կատուները միայն քնարական կերպարներու վերածելով, այլ փորձած է խոր անկեղծութեամբ մը զանոնք պատկերել Նաեւ գծագրելով: Կարծեմ, դիմանկարները արժէքաւոր դարձնողը իրենց գեղագիտական արժէքին չափ, թերեւ Նոյնիսկ աւելի՝ Զահրատի արժէք գնահատելն է...

Այս գիրքին մէջ պիտի գտնէք Զահրատի կատուի եւ անուղղակիօրէն մարդու վերաբերող շլացուցիչ բանաստեղծութիւններն ու գեղանկարները, որոնք միաժամանակ ուրախ, երջանիկ, սրտառուց, տխուր երեւոյթներով արցունքաբեր պատումներն են կատուային ու մարդկային անհամար վիճակներուն, կեանքի վկայութեանց... Կարծեմ, դեռ շատ բան ունինք սորվելիք Զահրատէն ու «Կատու»ներէն...

Յովհաննէս Շաշքալ

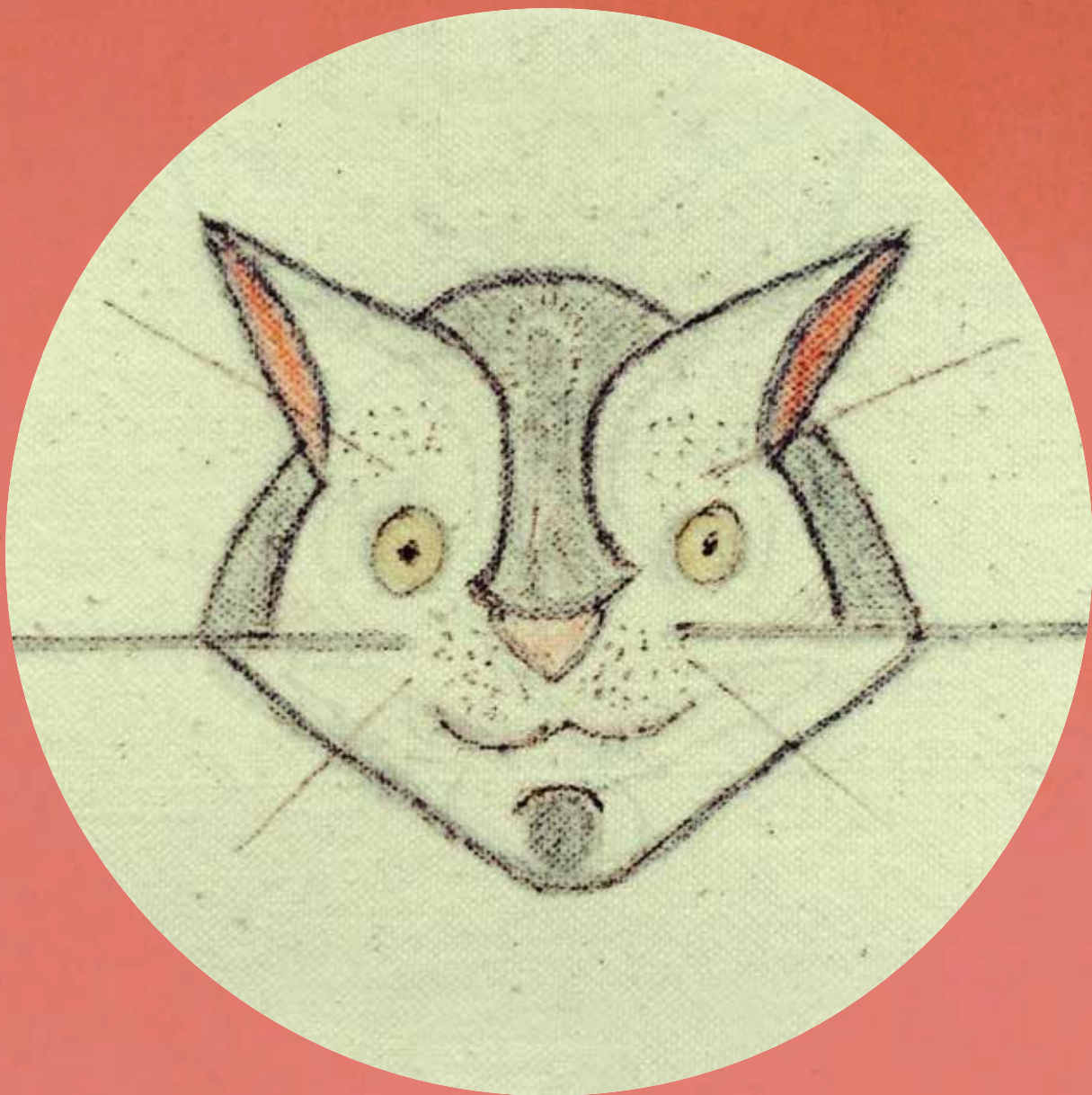
KEDİLER'İN İKİNCİ BASIMI VESİLESİYLE “Kediler”in ilk yayımlanışından bir süre sonra, Zahrad’ın eşi Anayis Hanım, kitaplar hazırlama ve yayımlatma düşüncesiyle, kılı kırk yarararak, şairin arşivini düzenlemek ve tasnif etmek işiyle meşguldü. İşte o günlerde bana iletmek üzere şairin elinden çıkma bazı şiirler ayırmıştı, kuşkusuz bunlar henüz bulunmuş ve şimdiye dek Zahrad’ın kitaplarında yer almayan, biri yayımlanmış, biri düzyazı formatında kaleme alınmış, kedilere dair ilgi çekici beş şiirdi. Unutmadan belirtmeliyim ki Zahrad’ın geniş hacimli, iki ciltlik *Panasdeğtsutyunner* (Şiirler) kitabının ilk cildinin sayfalarında bulunan ve onun ileri görüşlülüğünü teyit eden “Dzulutyun” (Miskinlik) şiiri, gözden kaçmış olduğundan, ne yazık ki “Kediler”in ilk baskısında yer alamamıştı. Öte yandan Zahrad’ın dört dizelik, başlıksız bir şiiri de, ilk dönem şiirlerinden müteşekkil *Mıuşuşen antin* (Sisin Ötesinde) kitabının 2022’de gün yüzüne çıkmasıyla görünür hale gelebiliyordu ancak. Sanırım böylece, bu basıma eklenen ve yukarıda anılan yedi şiirin katılımıyla birlikte, Zahrad’ın ke-diyle bağıntılı şiir dünyasının tamamına tanıklık etmiş olacağız. Onlar bu seçki aracılığıyla Yenilikçi İstanbul Ermeni Şiiri serüveninde konu bütünlüklü bir rol üstlenmekle kalmayacak, üstelik bazıları unutulmaya ya da belirsiz kalmaya yargılı olmanın yazgısından da kurtulmuş olacaklar.

Ohannes Şaşkal

«ԿԱՏՈՒՆԵՐ»ՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ «Կատուներ»-ու առաջին հրատարակությունն է միջոց մը վերջ, Զահրատի կողակիցը Տիկին Անայիս, որ երկար ատեն է ի վեր, բծախնդրորեն գիրքեր պատրաստելու եւ հրատարակելու մտադիր՝ բանաստեղծին արխիւը կազմակերպելու, դասատրելու գործընթացով կ'զբաղուէր. Այդ օրերուն ինծի հաղորդելու համար կարգ մը նորայայտ եւ շահագրգռական ձեռագրեր զատած էր, ասոնք՝ կատուներու վերաբերեալ՝ մէկը հրատարակուած, մէկն ալ արձակ կերպով գրուած, լման հինգ քերթուածներ՝ որոնք անշուշտ, մինչեւ հիմայ Զահրատի գիրքերուն մէջ տեղ չէին գրուած: Չմոռնալ թէ, Զահրատի երկհատոր ծաւալուն «Բանաստեղծութիւններ» գիրքերուն Ա. հատորին էջերուն մէջ առկայ եւ իր հեռատեսութիւնը վկայող «Ծուլութիւն» քերթուածը՝ դժբախտաբար, աչքէ յապաղած ըլլալով գերծ մնացած էր «Կատուներ»-ու անդրանիկ տպագրութեան բովանդակութենէ: Յետոյ տեսանելի կը դառնար՝ չորս տողնոց անվերնագիր ուրիշ քերթուած մը՝ որ հեղինակին առաջին շրջանի բանաստեղծութիւններէն կազմուած եւ 2022ին հրատարակուած՝ «Մշուշէն անդին»ին մէջ երբ կը բացայայտուէր:

Կ'երեւի թէ այսպէսով՝ սոյն տպագրութեան մէջ յաւելուած՝ վերոյիշեալ եօթը քերթուածներով միասին, Զահրատին ասարտին հասած՝ «Կատու»ի հետ կապակից բոլոր քերթողական վաստակին ականատես պիտի դառնանք, որոնք որպէս հատընտիր՝ Պոլսոյ նորարար Հայ բանաստեղծութեան արկածախնդրութեան մէջ ո՛չ միայն բներգական (thematic) դեր պիտի ստանձնեն, նոյնիսկ ոմանք ալ մոռացումի յանձնուելու կամ անհետ մնալու ճակատագրէն փրկուած պիտի ըլլան:

Յովհաննէս Շաշքալ

HACI BEKİR

Vitrinin önünde durmuşlardı
- Bakıyordu -
Annesi tuttu çekti kolundan
- Evlerine girmezdi -

Eve vardıklarında Mihran'cık
Değiştirdi Piçon'un adını -"Lokum" koydu

MAYMUN

Maymun diyorsam maymun sanmayın
Kara pisiğimin adı bu benim
Pisik diyorsam güzel sanmayın
Dünyanın en çirkin kedisi bence

Kara diyorsam zifir sanmayın
Karalık içinde gözleri sarı
Sarı diyorsam güneş sanmayın
Güneş birdir hep - gözlerse iki

İki diyorsam ayrı sanmayın
Aynı rüya ikisinin de derinlerinde
Rüya diyorsam çok şey sanmayın
Bir insan onu sevsin sadece